

DRUŠTVENO ŽIVLJENJE, KONGRESI IN SIMPOZIJI

21. IN 22. ZASEDANJE JUGOSLOVANSKO-ČESKOSLOVAŠKE ZGODOVINSKE KOMISIJE

21. zasedanje jugoslovansko-českoslovaške zgodovinske komisije je bilo v Pragi od 12. do 15. oktobra 1987. Tema zasedanja je bila nastanek neodvisne jugoslovanske in českoslovaške države. Sodelovalo je 33 zgodovinarjev, od tega 10 iz Jugoslavije. Posredovanih je bilo 17 referatov, ki jim je sledila obsežna diskusija. Bilo je 46 diskusijskih prispevkov. Tema je uspešno dopolnjevala nekatere prejšnje teme z novimi znanstvenimi dognanji; tako 11. zasedanje v Trincu 1977, ki je obravnavalo problematiko krize in razpada habsburške monarhije, kot 14. v Stubiških Toplicah 1980, ki je obravnavalo gospodarske, družbene in politične razmere v Jugoslaviji in Českoslovaški.

Referati jugoslovanskih in českoslovaških zgodovinarjev so bili po vsebini bolj usklajeni, kot bi na prvi pogled lahko nakazovali njihovi naslovi in je samo en referent (M. Tejchman) svojo razpravo naslovil s českoslovaško-jugoslovanskim sodelovanjem in njegovim pomenom pri nastajanju samostojnih držav. Večina referentov je obravnavala te probleme v svojih okoljih. Več referatov je obravnavalo odnos posameznih narodov in političnih strank do združevanja in nastanka novih samostojnih držav in njih notranje ureditve. Tako je Tomislav Kraljačić obravnaval odnos meščanskih političnih strank v Bosni in Hercegovini do notranje ureditve Kraljevine SHS, Zoran Lakić je v svojem izvajanju povezoval delavsko gibanje in nastajanje jugoslovanske države 1918. leta; Ilijas Hadžibegović je prikazal stališče socialnodemokratske stranke Bosne in Hercegovine do notranje ureditve Kraljevine SHS. Blaže Ristovski in Orde Ivanoski sta obravnavala odnos Makedoncev in jugoslovanskih socialistov do Kraljevine SHS in položaja Makedoncev v njej, Drago Borovčanin pa je primerjal akt prvodecembrske združitve z vidovdansko ustavo. S českoslovaške strani so s podobnih vidikov osvetlili probleme nastanka samostojne českoslovaške države naslednji referenti: I. Galandauer je v svojem referatu (zaradi odsotnosti ga je na kratko podal Josef Kolečka) prikazal česko politiko in njeno zamisel o samostojni českoslovaški državi, K. Herman pa českoslovaško dejavnost v tujini in njeno zamisel o obliki samostojne države.

V. Vavra je obdelal problem oblikovanja državnega aparata samostojne českoslovaške države, dr. Josef Harna' je prikazal spremembe v čeških političnih strankah in njihove spremembe v času nastanka samostojne države, M. Romportlova pa je prikazala spremembe in kontinuiteto na področju gospodarstva nasledstvenih držav po letu 1918. France Kresal je nakazal probleme socialnega zavarovanja ob nastanku Jugoslavije. Josef Kolečka je imel referat o teoriji ideologij meščanskega čehoslovakizma, po katerem naj bi bili Čehi in Slovaki en narod, prizadevali naj bi se za enoten jezik, ki naj bi bil češki. Nusret Šehić je prikazal dejavnost Narodnega sveta SHS za Bosno in Hercegovino po razpadu Avstroogrske, M. Patković pa odmev zloma Avstroogrske in nastanka Jugoslavije v tisku. Irena Gantar Godina je prikazala odnos socialnih realistov do jugoslovanske ideje.

Na zasedanju je bila izvedena predstavitev zbornika referatov z 18. zasedanja 1984 v Beogradu, ki je obravnavalo razvoj idejnih in političnih gibanj Čehov, Slovakov in jugoslovanskih narodov v 19. stoletju. Zbornik je izšel v ediciji Zgodovinskega inštituta SANU v Beogradu.

22. zasedanje českoslovaško-jugoslovanske zgodovinske komisije je bilo 11. in 12. oktobra 1988 v Mariboru, v prostorih Doma družbenih organizacij. Zasedanje so pripravili Zveza zgodovinskih društev Slovenije, Zgodovinsko društvo Maribor in skupščina mesta Maribor, finančno pa so ga omogočile Kulturna skupnost Maribor, Zveza kulturnih organizacij Maribor, Skupščina mesta Maribor in Raziskovalna skupnost Slovenije.

22. zasedanje komisije je začel 11. oktobra mag. Marjan Žnidarič, predsednik pravihjalnega odbora, nato pa so pozdravili udeležence Matija Malešič, podpredsednik skupščine mesta Maribor, Miomir Dašić, predsednik Zveze zgodovinskih društev Jugoslavije, Primož Hainz, član predsedstva republiške konference SZDL Slovenije, Vladislav Štátný, predsednik českoslovaške sekcije komisije, in Vasilij Melik namesto žal zaradi bolezni odsotnega predsednika Nikole Petroviča v imenu jugoslovanske sekcije komisije. Svečani otvoritvi sta prisostvovala tudi Franci Pivec, predsednik mestnega komiteja ZKS in Slavko Vizovišek, predsednik mestne konference SZDL.

Znanstveni del komisije je bil posvečen kulturnim in političnim gibanjem pri Čehih, Slovakah in jugoslovanskih narodih v 19. stoletju in do leta 1918 ter njihovim

medsebojnim stikom. Udeležilo se ga je okrog 60 poslušalcev, zgodovinarjev z mariborske univerze, iz muzejev in arhiva.

Z referati so nastopili Vladislav Štátný: Vloga kulture v razvoju češkega narodnega gibanja v drugi polovici 19. stoletja, Vasilij Melik: Kulturno-politična gibanja pri Slovencih v drugi polovici 19. stoletja, Miroslav Šesták: Vloga kulture pri oblikovanju češke buržoazne politike v prvi polovici 19. stoletja do 50-tih let, Hrvoje Matković: Idejna in politična orientacija Svetožarja Pribičevića na koncu 19. stoletja, Jasna Fischer: Medsebojni vplivi kulturno-političnih gibanj delavskih izobraževalnih društev, posebej tiskarjev, Gane Todórovski: Boj za makedonsko nacijo v 19. stoletju (kulturno-politični pregled), Eva Holz: Češki uradniki na Slovenskem, Orde Ivanoski: Makedonija v zgodovinah Srbov in Bolgarov Konstantina Jirečka, Vinko Rajšp: Vpliv češkega mišljenja na slovensko taborsko gibanje, Josef Harna: Češka kultura in politika v prvi svetovni vojni, Tünde Polomik: Prispevek k vlogi Čehov pri oblikovanju glasbeno-kulturnega življenja Bosne in Hercegovine za časa avstro-ogrške uprave 1878—1918, Blaže Ristovski: Štur in Misirkov (kulturno nacionalne vzporednice med Makedonci in Slovaki), Roman Holec: Gospodarska prosveta v letih 1848—1918 kot del kulturno-političnega gibanja Slovakov, dr. Dragutin Pavličević: K hrvaško-slovaškemu odnosom v drugi polovici 19. stoletja, Jaroslav Pánek: Ludvik Kuba in njegov pomen pri kulturnih stikih med Čehi in Jugoslovani, Lojze Penič: Boj za severno mejo v okvirih kulturno-političnih gibanj 1918—1919, Ibrahim Kemura: Vloga društva Gajret v kulturno-prosvetnem življenju bosanskohercegovskih Muslimanov do 1918, Perko Vojinović: Črnogorska inteligenca in ideja slovanske vzajemnosti, Danica Petrović: Srbsko narodno gledališče v Novem Sadu v prvem desetletju, France Kresal: Vpliv kulturno-političnega razvoja na odnos države do delavskega vprašanja, Michal Eliáš: Vloga slovaške Matice v slovaškem življenju in v razvoju slovaško-jugoslovanskih stikov, Nenad Urić: Češka in slovaška pomoč Srbiji v prvi balkanski vojni. V celoti je bilo 22 referatov in 17 diskusijskih prispevkov.

Udeležence zasedanja sta sprejela rektor mariborske univerze Lojze Križman in predsednik zbora občin Maribora Pavle Leban. Udeleženci so si pod vodstvom prof. Sergeja Vrišerja ogledali staro mariborsko mestno jedro, v četrtek 13. oktobra pa so bili na strokovni ekskurziji Kidričevo, Ptujška gora, Ptuj, Ormož, Jeruzalem, Ljubljana, Radenci, Zavrh.

Dne 12. oktobra 1988 je bilo interno zasedanje komisije. Prisotni člani češkoslovaške in jugoslovanske sekcije so ocenili znanstveni del 22. zasedanja komisije kot zelo uspešen. Prebrani referati so bili na znanstveni ravni. Referenti in diskutanti so se skoncentrirali na osnovne probleme proučevanja vloge kulture v zgodovini narodov Češkoslovaške in Jugoslavije. Pozornost je bila prav tako posvečena metodološkim in terminološkim vprašanjem. Izbrana tema se je ugodno povezovala s problematiko 17. zasedanja v Brnu 1983 in 18. zasedanja v Beogradu 1984.

Referati so upoštevali rezultate dosedanjih raziskav v obeh državah, izhajali iz študija virov in prinesli vrsto novih spoznanj. Diskusija je pokazala potrebo globljega študija nekaterih problemov in je ponovno poudarila potrebo širokega uveljavljanja komparativne metode pri študiju zajetih pojavov. Glede na znanstveno vrednost prebranih referatov bo jugoslovanska stran objavila prispevke deloma v Zgodovinskem časopisu, deloma v Casopisu za zgodovino in narodopisje.

Komisija je priporočila naslednje teme za prihodnja zasedanja: 1990; splošne in specifične poteze protifašističnega in narodnoosvobodilnega gibanja narodov Češkoslovaške in Jugoslavije 1933—1945, 1991; protifevdalna in heretična gibanja na ozemlju Češkoslovaške in Jugoslavije, 1992; vloga šolstva v razvoju narodov Češkoslovaške in Jugoslavije. Za naslednja leta prihaja v poštev tema: predstave narodov Češkoslovaške in Jugoslavije drugega, o drugem in o sosedih (eno ali dve zasedanji).

France Kresal

23. ZASEDANJE ČEŠKOSLOVAŠKO-JUGOSLOVANSKE ZGODOVINSKE KOMISIJE

23. zasedanje češkoslovaško-jugoslovanske zgodovinske komisije je bilo v Brnu na rektoratu Univerze J. E. Purkyne. Na češkoslovaški strani so sodelovali: Vladislav Štátný, predsednik sekcije, Kveta Kučerová, podpredsednica sekcije, Ladislav Hladký, tajnik sekcije, Josef Harna, Milan Krajčovič in Miroslav Šesták, vsi stalni člani sekcije. Poleg njih so z referati sodelovali še: akademik Miloš Tomčík, Pavel Cibulka, Ladislav Deák, Zdenek Deyl, Ivan Dorovský, Michal Eliáš, Vladimira Grycová, Olga Kotíková, Viktor Kudelka, Martin Nechvátal, Arnošt Skoupý. Z jugoslovanske strani so sodelovali: France Kresal, predsednik jugoslovanskega dela sekcije, Orde Ivanoski, Tomislav Kraljačić, Hrvoje Matković, stalni člani sekcije, z referati pa so še sodelo-